

www.atheia.gr
contact@atheia.gr
Τ.Θ.67609 Πεύκη
15103
τηλ. 2118003666,
6980789422

Προς:

1. Γρ.Υπουργού Παιδείας
2. Γρ.Υφυπουργού Παιδείας
3. Περιφ. Δ/νση Α'βάθμιας & Β'βάθμιας Εκπ. Αττικής,
Γρ.Σχολ.Συμβούλων Δ.Ε. Β'Αθήνας, Σύμβουλο Θεολόγων
κ.Βαλλιανάτο

Αθήνα 8-10-2013

Θέμα: Εγκύκλιος αρ.133099/Γ2/19-09-2013 ρύθμισης της απαλλαγής από τα θρησκευτικά

Πληροφορούμαστε από τα ΜΜΕ ότι [ομάδα θεολόγων με επιστολή της προς τον Υπουργό Παιδείας](#) ζήτησε την απόσυρση της εγκυκλίου αρ.133099/Γ2/19-09-2013 η οποία ρυθμίζει το ζήτημα της απαλλαγής από τα θρησκευτικά. Για άλλη μια φορά οι επαγγελματίες καθηγητές θεολόγοι προσπαθούν με φανερή και ακραία μεροληψία να πείσουν, επικαλούμενοι μόνον όσα εξυπηρετούν τα συμφέροντά τους ως επαγγελματικού κλάδου και όχι τα συμφέροντα των μαθητών. Αποσιωπούν δε επιμελώς **όλες τις σχετικές γνωμοδοτήσεις αρμόδιων φορέων όπως είναι η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα και ο Συνήγορος του Πολίτη**, τις παρεμβάσεις βουλευτών μέσω κοινοβουλευτικού ελέγχου, καθώς και τις τεκμηριωμένες αναφορές οργανώσεων όπως η Ένωση Αθέων, που οδήγησαν ακριβώς σ' αυτή την τελευταία εγκύκλιο.

Σε σχέση με το υποχρεωτικό του μαθήματος των θρησκευτικών, ο Συνήγορος του Πολίτη υπήρξε σαφής: "Το άρθρο 16 παράγρ. 2 του Συντάγματος δημιουργεί **υποχρέωση της πολιτείας να παρέχει θρησκευτική εκπαίδευση, όχι όμως και υποχρέωση των πολιτών να τη δέχονται**, εφόσον το μάθημα των Θρησκευτικών στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα διατηρεί ομολογιακό χαρακτήρα. **Το δικαίωμα απαλλαγής από το μάθημα των θρησκευτικών πρέπει, συνεπώς, να αναγνωρισθεί σε όλους τους μαθητές**, εφόσον οι ίδιοι (όταν είναι ενήλικοι) ή οι γονείς τους για λογαριασμό τους ζητούν απαλλαγή από το μάθημα, **επικαλούμενοι λόγους συνείδησης**."

Το επιχείρημα ότι η νέα εγκύκλιος "διευκολύνει Ορθόδοξους μαθητές που για λόγους ιδιοτελείς επιθυμούν να απαλλαγούν από το μάθημα των Θρησκευτικών" είναι ανέρειστο. Οι λόγοι για τους οποίους ένας μαθητής και οι γονείς του επιθυμούν την απαλλαγή από τα θρησκευτικά προφανώς είναι πάντα ιδιοτελείς, εφόσον σε κάθε περίπτωση σκοπό έχουν να εξυπηρετήσουν το συμφέρον του μαθητή με τον ένα ή τον άλλον τρόπο. Οι συγγραφείς της επιστολής αναφέρονται κατά πάσα πιθανότητα σε περιπτώσεις μαθητών καταγεγραμμένων ως Χριστιανοί Ορθόδοξοι οι οποίοι επιθυμούν την απαλλαγή κατά κύριο λόγο για να διαθέσουν το χρόνο του μαθήματος αυτού κατά την κρίση τους, είτε για επιπλέον μελέτη άλλου μαθήματος, είτε για ανάπαυση, είτε για ό,τι κρίνουν εκείνοι σκόπιμο. Ωστόσο αυτός είναι ένας απόλυτα θεμιτός λόγος επιθυμίας απαλλαγής, και σύμφωνα με το πνεύμα του νόμου και του συντάγματος και σύμφωνα με το γράμμα της νέας εγκυκλίου. Ένας μαθητής, τυπικά Χριστιανός Ορθόδοξος, για τον οποίο η εξασφάλιση ελεύθερου χρόνου είναι πιο

σημαντική από την παρακολούθηση του μαθήματος των θρησκευτικών, εμφανώς έχει συνειδησιακά απομακρυνθεί από την ομολογιακή διδασκαλία της χριστιανικής πίστεως, τουλάχιστον με τη μορφή που αυτή έχει στο πλαίσιο του σχολικού μαθήματος, και έχει κάθε λόγο και κάθε δικαίωμα να επικαλείται λόγους συνείδησης. Επομένως **κάθε επίκληση θρησκευτικής συνείδησης είναι εκ των πραγμάτων απολύτως ειλικρινής** και ως τέτοια θα πρέπει να αντιμετωπίζεται.

Μεγάλο μέρος των προβλημάτων που προκύπτουν οφείλεται στο γεγονός ότι το θρήσκευμα των πολιτών εξακολουθεί να καταγράφεται στο ληξιαρχείο σε συνδυασμό με το γεγονός ότι, παρά την αντίθετη σχετική απόφαση της ΑΠΔΠΧ, το θρήσκευμα των μαθητών εξακολουθεί να αναγράφεται στα αποσπάσματα ληξιαρχικής πράξης γέννησης που εκδίδει ο Δήμος και που στη συνέχεια κατατίθενται στα σχολεία κατά την εγγραφή των μαθητών. Αυτό δίνει στους διευθυντές των σχολείων έναν αθέμιτο τρόπο ελέγχου της καταχώρησης θρησκειώματος των μαθητών και ανοίγει το δρόμο για αυθαιρεσίες, όπως έχουμε ήδη επισημάνει στις αναφορές μας. Το κράτος θα πρέπει να μεριμνήσει για την ενημέρωση όλων των υπαλλήλων ληξιαρχείων, καθώς και για τη διόρθωση όλων των σχολικών αρχείων, ώστε να μην υπάρχουν πλέον καταγεγραμμένα στοιχεία στα σχολεία για το θρήσκευμα των μαθητών. Διαφορετικά πολλοί θα εξακολουθούν να συγχέουν την **τυπική δήλωση του θρησκειώματος στο ληξιαρχείο**, η οποία συνδέεται περισσότερο με την παράδοση και τα έθιμα, με την **θρησκευτική συνείδηση**, η οποία εξαρτάται από την προσωπική διαφοροποίηση κάθε ατόμου και αλλάζει κατά τη διάρκεια της ζωής του.

Η παρατήρηση ότι δημιουργείται διάκριση μεταξύ των μαθητών "παραβιαζομένης έτσι της περί ισότητας των Ελλήνων διατάξεως του αρθ. 4§1 του Συντάγματος" είναι βεβαίως σωστή. Μάλιστα ακολουθώντας αυτό το σκεπτικό, αμέσως διαπιστώνουμε ότι **η περί ισότητας διάταξη παραβιάζεται ήδη με την ύπαρξη ενός ομολογιακού μαθήματος θρησκευτικών** και με την ένταξη θρησκευτικών τελετών και δραστηριοτήτων (προσευχή, αγιασμός, εκκλησιασμός) στο σχολικό πρόγραμμα, διότι έτσι δημιουργείται διάκριση μεταξύ των μαθητών που συμμετέχουν και αυτών που δεν συμμετέχουν. Παραβιάζεται επίσης από όλες τις προβλέψεις που υπάρχουν για διαφορετική μεταχείριση με βάση τις θρησκευτικές πεποιθήσεις ή την απουσία αυτών (π.χ. δικαίωμα για διαφορετική διατροφή στο στρατό). Αν θέλουμε ισότητα, θα πρέπει να καταργήσουμε όλες τις διακρίσεις, θετικές ή αρνητικές, και φυσικά να καταργήσουμε και το μάθημα των θρησκευτικών και όλες τις θρησκευτικές εκδηλώσεις και τελετές από τα σχολεία, διότι δημιουργούν διακρίσεις μεταξύ των μαθητών και παραβιάζουν την αρχή της ισότητας.

Η νέα εγκύκλιος, παρά το ότι δεν είναι τέλεια κι επιδέχεται ακόμα βελτιώσεων και διευκρινίσεων, λόγου χάρη στον τομέα του τρόπου απασχόλησης των μαθητών με απαλλαγή και στη χρονική στιγμή υποβολής της δήλωσης, ωστόσο πέτυχε **να λύσει τις αντιφάσεις των προηγούμενων εγκυκλίων οι οποίες τόσα προβλήματα έχουν δημιουργήσει**, ώστε να μην αναγκάζονται πλέον οι πολίτες να προσφύγουν σε διάφορες αρχές προκειμένου να ασκήσουν ένα δικαίωμα που θα έπρεπε να είναι αυτονόητο σε ένα σύγχρονο ευρωπαϊκό κοσμικό κράτος. Το βασικότερο δε είναι ότι επιτρέπει ρητά τη χορήγηση απαλλαγής με επίκληση λόγων θρησκευτικής συνείδησης, αναγνωρίζοντας και επίσημα το γεγονός ότι **η θρησκευτική συνείδηση είναι θέμα προσωπικό, υπόκειται σε μεταβολές και συνάγεται μόνο από την υπεύθυνη δήλωση του ίδιου του ενδιαφερόμενου** και όχι από γραφειοκρατικές καταχωρήσεις.

Έχουμε την πεποίθηση ότι ο Υπουργός θα πράξει το σωστό και θα διατηρήσει την εγκύκλιο ως έχει, τουλάχιστον ως προς το θέμα της **χορήγησης απαλλαγής σε κάθε πολίτη που επικαλείται λόγους θρησκευτικής συνείδησης**.

Σχετικές Γνωμοδοτήσεις ΑΠΔΠΧ και ΣτΠ:

77Α 25/06/2002 Απόφαση σχετικά με την αναγραφή θρησκειύματος στους απολυτήριους τίτλους σπουδών και την απαλλαγή από το μάθημα των Θρησκευτικών Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα

(τελευταία παράγραφος, αριθμός 2 της σύστασης).

Η ΑΡΧΗ απευθύνει σύσταση, προειδοποιεί και καλεί τον υπεύθυνο επεξεργασίας του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, μέσα σε εύλογο χρόνο –και πάντως όχι περισσότερο απ’ όσο είναι αναγκαίος για την τροποποίηση των σχετικών ρυθμίσεων και την προσαρμογή των σχετικών πρακτικών– να συμμορφωθεί προς το περιεχόμενο της παρούσας απόφασης και, ειδικότερα:

1. Να μεριμνήσει για την άμεση τροποποίηση των σχετικών ρυθμίσεων και να λάβει και κάθε άλλο αναγκαίο μέτρο προκειμένου να μην αναγράφεται, ούτε να επιτρέπεται η αναγραφή του θρησκειύματος στους απολυτήριους τίτλους σπουδών δημοτικής και μέσης εκπαίδευσης.
2. Να εκδώσει κάθε αναγκαία οδηγία προς τις οικείες εκπαιδευτικές αρχές και τους διευθυντές των σχολείων ώστε, εφεξής, από τους γονείς ή κηδεμόνες που επιθυμούν τα παιδιά τους να απαλλαγούν από το μάθημα των θρησκευτικών να μη ζητείται να δηλώνουν, αν είναι άθρησκοι, ετερόδοξοι ή ετερόθρησκοι, αλλά **να ασκούν το δικαίωμα τους αυτό, κατ’ επίκληση των πεποιθήσεών τους και χωρίς να προβαίνουν σε καμία περαιτέρω διευκρίνιση.**

Ιστοσελίδα Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα. Θεματική ενότητα Παιδεία

(τρεις πρώτες παράγραφοι).

...με την υπ’ αριθμ. 77Α/2002 απόφασή της η Αρχή απηύθυνε σύσταση στο Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων α) να μεριμνήσει ώστε να μην αναγράφεται το θρησκειόσημα στους απολυτήριους τίτλους σπουδών δημοτικής και μέσης εκπαίδευσης και β) να εκδώσει σχετική οδηγία προς τις οικείες εκπαιδευτικές αρχές και τους διευθυντές των σχολείων, ώστε από τους γονείς ή κηδεμόνες που επιθυμούν τα παιδιά τους να απαλλαγούν από το μάθημα των θρησκευτικών να μην ζητείται να δηλώνουν, αν είναι άθρησκοι, ετερόδοξοι ή ετερόθρησκοι, αλλά **να ασκούν το δικαίωμά τους αυτό, κατ’ επίκληση των πεποιθήσεών τους και χωρίς να προβαίνουν σε καμία περαιτέρω διευκρίνιση.**

Ειδικότερα, σύμφωνα με το σκεπτικό της ανωτέρω απόφασης, «η αναγραφή του θρησκειύματος στους απολυτήριους τίτλους των μαθητών στοιχειώδους και μέσης εκπαίδευσης προσβάλλει την αρχή της αναγκαιότητας, διότι σκοπός της σχετικής επεξεργασίας είναι αποκλειστικά και μόνον η επίσημη βεβαίωση ότι ο κάτοχος του απολυτηρίου περάτωσε επιτυχώς τον αντίστοιχο εκπαιδευτικό κύκλο, επιτυγχάνοντας την σημειούμενη επίδοση σε καθένα από τα μαθήματα του υποχρεωτικού προγράμματος διδασκαλίας. Συνεπώς, ενόψει του σκοπού αυτού, η αναγραφή του θρησκειύματος του μαθητή σε ξεχωριστό πεδίο επί του τίτλου υπερβαίνει τον σκοπό της επεξεργασίας και ως εκ τούτου, δεν είναι νόμιμη».

Το ίδιο ισχύει και για την περίπτωση της υποχρεωτικής δήλωσης του θρησκειύματος που προβλέπεται ως αναγκαία προϋπόθεση για την απαλλαγή του μαθητή από τα θρησκευτικά, διότι σύμφωνα με την ανωτέρω απόφαση, αυτό θα αντέβαινε προς την αρνητική θρησκευτική ελευθερία τόσο των ενδιαφερόμενων μαθητών όσο και των γονέων και κηδεμόνων τους, αφετέρου θα προσέκρουε προς το ειδικότερο **δικαίωμα των γονέων να εξασφαλίζουν τη μόρφωση και εκπαίδευση των παιδιών του σύμφωνα με τις προσωπικές τους θρησκευτικές και φιλοσοφικές πεποιθήσεις** (άρθρο 2 Πρώτου Πρωτοκόλλου ΕΣΔΑ).

Απόφαση 134/31-10-2001 Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα

(τελευταία παράγραφος):

Η **αναγραφή του θρησκέυματος επί των ληξιαρχικών πράξεων** που εκδίδει ο δήμος πρέπει να γίνεται μόνο στην περίπτωση που το θρήσκευμα, σύμφωνα με τον νόμο, αποτελεί προϋπόθεση εξασκήσεως δικαιώματος, άλλως **πρέπει να παραλείπεται**.

14/11/08 Επιστολή στο Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Συνήγορος του Πολίτη

(πρώτη παράγραφος ιστορικού):

Το άρθρο 16 παράγρ. 2 του Συντάγματος δημιουργεί **υποχρέωση της πολιτείας να παρέχει θρησκευτική εκπαίδευση, όχι όμως και υποχρέωση των πολιτών να την δέχονται**, εφόσον το μάθημα των Θρησκευτικών στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα διατηρεί ομολογιακό χαρακτήρα. **Το δικαίωμα απαλλαγής από το μάθημα των θρησκευτικών πρέπει, συνεπώς, να αναγνωρισθεί σε όλους τους μαθητές**, εφόσον οι ίδιοι (όταν είναι ενήλικοι) ή οι γονείς τους για λογαριασμό τους ζητούν απαλλαγή από το μάθημα, επικαλούμενοι λόγους συνείδησης.

(δεύτερη παράγραφος ιστορικού)

το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Αλεξανδρίδης κατά Ελλάδος, απόφαση της 21.2.2008 με αφορμή τη διαδικασία επιλογής μη θρησκευτικού όρκου) έκρινε αθέμιτη την αξίωση (ακόμη και αρνητικής) γνωστοποίησης πεποιθήσεων ως προϋπόθεση άσκησης δικαιώματος

(προτελευταία παράγραφος)

...ο Συνήγορος του Πολίτη τονίζει ότι, σύμφωνα με το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο, δικαίωμα απαλλαγής από το μάθημα των θρησκευτικών για λόγους συνείδησης έχουν όλοι οι μαθητές, εφόσον αυτοί οι ίδιοι ή οι γονείς τους, ανάλογα με την περίπτωση, επικαλούνται εν προκειμένω λόγους συνείδησης. **Η εγκυρότητα της δήλωσης αυτής δεν είναι συνταγματικώς θεμιτό να εξαρτάται από οποιασδήποτε μορφής –θετική ή αρνητική – δήλωση θρησκέυματος.**

Για τη Γραμματεία της Ένωσης Άθεων

Μαρίνα Τατιάνα Ραπακούλια